

Milieuonderzoek cultuurhistorie en erfgoed Veldhoven

Hoogwaardig Openbaar Vervoerlijn 4 (HOV4)

Gemeente Veldhoven

26 september 2025

Project	Hoogwaardig Openbaar Vervoerlijn 4 (HOV4)
Opdrachtgever	Gemeente Veldhoven
Document	Milieuonderzoek cultuurhistorie en erfgoed Veldhoven
Status	Definitief
Datum	26 september 2025
Referentie	144703/25-015.078
Projectcode	144703
Projectleider	X.E.K. Ezechiëls MSc
Projectdirecteur	Ir. A.S. van Beinum
Auteur(s)	B. Broekert BSc
Gecontroleerd door	J.J.J. Geven MA
Goedgekeurd door	X.E.K. Ezechiëls MSc

Paraaf

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V.
Leeuwenbrug 8
Postbus 233
7400 AE Deventer
+31 (0)570 69 79 11
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.
© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden veeleenvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
1.1	Doel milieuonderzoek	4
1.2	Aard van de ingreep	5
2	METHODIEK EN BRONNEN	6
2.1	Methodiek	6
2.2	Bronnen	6
3	BELEIDSKADER CULTUURHISTORIE EN ERFGOED VELDHOVEN	7
3.1	Beleidskader	7
3.2	Omgevingsvisie Veldhoven	9
3.3	Erfgoedverordening Veldhoven	9
3.4	Erfgoednota Veldhoven	9
4	CULTUURHISTORISCHE ANALYSE EN EFFECTBEOORDELING	11
4.1	Beknopte historie	11
4.2	Effectbeoordeling	12
4.2.1	Ingrep effectrelatie en effectbeoordeling deelgebied 1	12
4.2.2	Ingrep effectrelatie en effectbeoordeling deelgebied 2	14
4.2.3	Ingrep effectrelatie en effectbeoordeling deelgebied 3	16
5	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	18
	Laatste pagina	18
	Bijlage(n)	Aantal pagina's
	-	

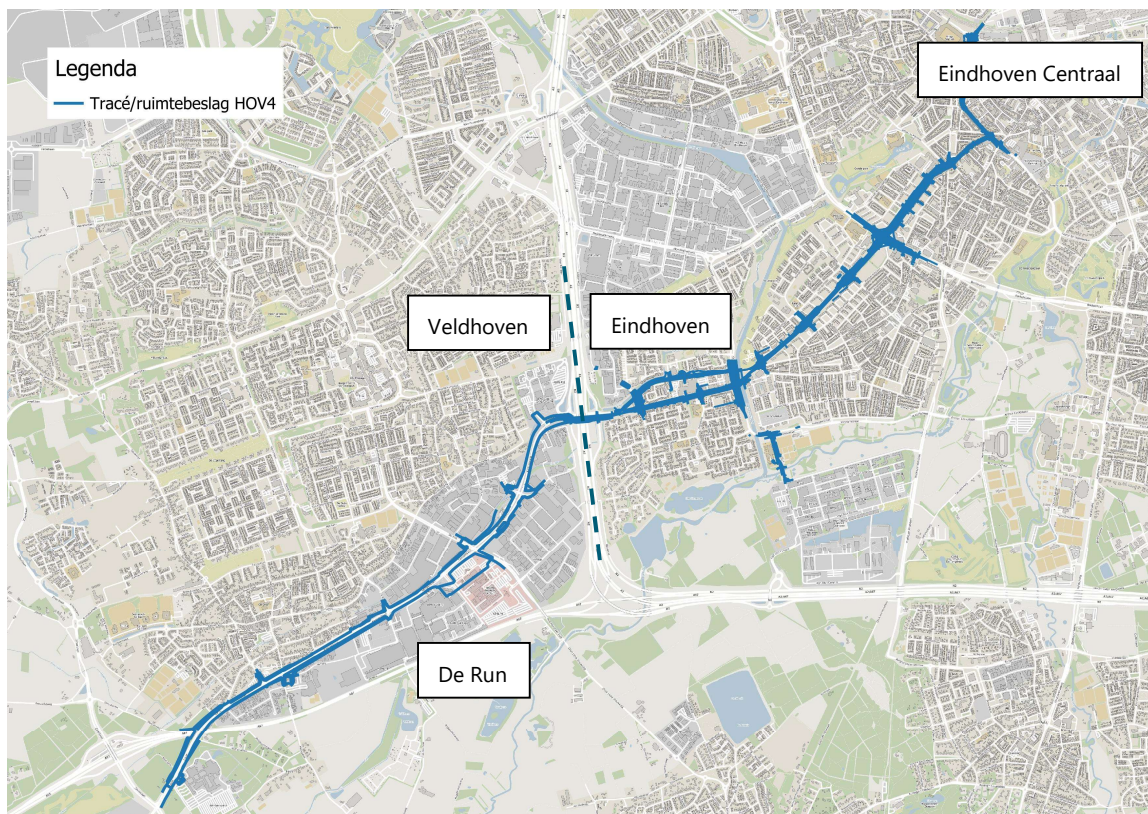
INLEIDING

1.1 Doel milieuonderzoek

De Brainportregio bevindt zich in een fase van economische en demografische groei. Zowel de gemeente Eindhoven als de gemeente Veldhoven anticiperen op een toename van het aantal inwoners, arbeidsplaatsen en ruimtelijke ontwikkelingen tot het jaar 2040. In Eindhoven wordt een groei naar circa 300.000 inwoners verwacht, gepaard met de realisatie van 40.000 nieuwe woningen en 36.000 extra arbeidsplaatsen. In Veldhoven wordt een groei voorzien naar circa 55.000 inwoners, met een toevoeging van circa 5.500 woningen en een substantiële uitbreiding van werkgelegenheid, met name op en rondom bedrijventerrein De Run. Deze ontwikkelingen leggen een toenemende druk op de bereikbaarheid en leefbaarheid van de regio. Zonder aanvullende maatregelen zal het autoverkeer fors toenemen, wat leidt tot knelpunten op het gebied van verkeersveiligheid, luchtkwaliteit en ruimtelijke kwaliteit.

Beide gemeenten zetten in op de realisatie van de Hoogwaardig Openbaar Vervoer 4 lijn (HOV4). De realisatie van deze verbinding zorgt voor een betrouwbaar en aantrekkelijk alternatief voor het autoverkeer en versterkt de bereikbaarheid van de locaties: Eindhoven Centraal, Eindhoven Centrum, ASML, De Run, MMC en de omliggende woonwijken. Onderstaand afbeelding geeft het bovengenoemde tracé weer.

Afbeelding 1.1 Zoekgebied Witteveen+Bos

De HOV4 is planologisch gezien in de huidige situatie niet mogelijk, waardoor een wijziging van het omgevingsplan noodzakelijk is. Deze wijziging voorziet in de juridisch-planologische inpassing van de HOV4 verbinding. Daarvoor zijn diverse onderzoeken benodigd, waarvan u het milieuonderzoek cultuurhistorie en erfgoed nu leest. Voor het tracé ter plaatse van Veldhoven worden de aanwezige cultuurhistorische- en erfgoedwaarden in het gebied in beeld gebracht en wordt er aangegeven hoe deze aanwezige waarden mogelijk beïnvloed worden door het project. Voor het milieuonderzoek cultuurhistorie en erfgoed aangaande het tracédeel binnen de gemeente Eindhoven wordt verwezen naar 'Milieuonderzoek cultuurhistorie en erfgoed Eindhoven' met referentienummer 144703_25- 011.984.

Na dit inleidende hoofdstuk worden de methodiek en gebruikte bronnen toegelicht. Hierna volgen de resultaten van het cultuurhistorisch onderzoek en worden de cultuurhistorische- en erfgoedwaarden uiteengezet. In het daarop volgende hoofdstuk wordt de HOV4 hierop geprojecteerd, en wordt beschreven wat de consequenties zijn die deze ingreep tot gevolg heeft. Er wordt hierbij enkel beoordeeld op de huidige situatie. Afgesloten wordt met de conclusies die hieruit volgen, en suggesties voor vervolgonderzoek.

1.2 Aard van de ingreep

Om de toenemende intensiteit aan busverkeer te ondervangen vinden er op enkele plaatsen herstructureringen van de openbare weg plaats, maar ook nieuw aan te leggen bruggen, bushaltes, fietspaden en trottoirs. Waar dit invloed heeft op cultuurhistorische waarden in het projectgebied zal dit in de effectbeoordeling in verder detail worden toegelicht.

2

METHODIEK EN BRONNEN

2.1 Methodiek

Het milieuonderzoek cultuurhistorie en erfgoed inventariseert de cultuurhistorische waarden en erfgoed door middel van een cultuurhistorische analyse, GIS en cultuurhistorische (beleids)kaarten en relevante vigerende wet- en regelgeving. Het ruimtebeslag van de HOV4 wordt over deze cultuurhistorische inventarisatie heen gelegd en kwalitatief geanalyseerd. Op basis van expert judgement wordt beoordeeld in hoeverre de ingreep de cultuurhistorische waarden en erfgoed inhoudelijke, fysieke en beleefde kwaliteiten aantast. Voor de effectbeoordeling is gebruik gemaakt van gegevens en waardestellingen van zowel de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de provincie Noord-Brabant. Voor de beoordeling in deze quickscan wordt onderscheid gemaakt in positief, neutraal of negatief effect.

2.2 Bronnen

De bronnen die zijn geraadpleegd voor dit milieuonderzoek zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 2.1 Bronnenlijst voor de cultuurhistorische analyse

Bron	Beschrijving	Datum gepubliceerd
Cultuurhistorische waardenkaart (CHW) van Veldhoven https://atlas.odzob.nl/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=e1e998296f244de4a8e924171a164e63	De cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Veldhoven.	2025
Cultuurhistorische waardenkaart (CHW) Noord-Brabant https://noord-brabant.maps.arcgis.com/apps/instant/sidebar/index.html?appid=cc65ce7c9a66445ea653a582f26e4b85	De provincie Noord-Brabant ziet het Brabantse erfgoed als belangrijk onderdeel van haar identiteit en wil het een plaats geven in de verdere ontwikkeling van Brabant. Daarom heeft ze haar ruimtelijk erfgoed opgenomen op de Cultuurhistorische Waardenkaart. Deze is opgesteld in overeenstemming met de provinciale omgevingsverordening.	2024
Groen erfgoed RCE	De kaart groen erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bundelt onder meer monumentale bomen, gebieden met oude boskernen, houtwallen en heggen, Rijksbeschermd buitenplaatsen met beschermd groenaanleg, nationale parken en gegevens uit de eerste Nederlandse bosstatistiek.	s.d.
Erfgoedatlas RCE	De Erfgoedatlas brengt de grote hoeveelheid aan kaartinformatie van de RCE op één plek samen. De kaart bevat kaartlagen van beschermd en onbeschermd erfgoed op het gebied van archeologie, monumenten en landschap.	s.d.

BELEIDSKADER CULTUURHISTORIE EN ERFGOED VELDHOVEN

3.1 Beleidskader

In Tabel 3.1 staat de relevante wet- en regelgeving voor het thema cultuurhistorie en erfgoed voor HOV4 in de gemeente Veldhoven. Tevens is voor ieder beleidsstuk/ wet aangegeven waarom het relevant is. Bijvoorbeeld, omdat:

- 1 het project het beleidsvoornemen, zoals genoemd in het betreffende beleidsstuk/ wet, invult;
- 2 vanuit het betreffende beleidsstuk/ wet aandachtspunten naar voren komen voor de uitvoering van het project;
- 3 het project op gespannen voet staat met het beleid.

Na de overzichtstabel zal nader ingegaan worden op relevante aspecten uit zowel de provinciale als gemeentelijke omgevingsverordening, de gemeentelijke omgevingsvisie en de gemeentelijke erfgoedverordening.

Tabel 3.1 Beleidskader voor de thema's cultuurhistorie en erfgoed

Beleidsstuk/wet	Datum vastgesteld	Relevantie
Erfgoedwet, Rijk	2024	De Erfgoedwet gaat over behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. Samen met de Omgevingswet maakt de Erfgoedwet een integrale bescherming van ons cultureel erfgoed mogelijk. De vuistregel hierbij is: duiding van erfgoed in de Erfgoedwet, omgang met erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet. Binnen het projectgebied liggen enkele Rijksmonumenten. De invloed op deze monumenten en andere cultuurhistorische waarden wordt in deze studie onderzocht.
Omgevingswet, Rijk	2024	De Omgevingswet bundelt wetten en regelingen over onder meer ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. 'Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit' is het motto. De wet beoogt een samenhangende benadering van diverse belangen. Een van die belangen is cultureel erfgoed. De omgang met het cultureel erfgoed in onze leefomgeving is geregeld in de Omgevingswet. Het gaat om zaken als de omgevingsvergunning voor Rijksmonumenten, het aanstellen van een monumentencommissie, of rekening houden met cultureel erfgoed in omgevingsplannen. Samen met de Erfgoedwet maakt de Omgevingswet een integrale bescherming van ons cultureel erfgoed mogelijk.
Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	2020	In de Omgevingswet staat dat het Rijk een Nationale Omgevingsvisie (NOVI) moet opstellen. Dit instrument is vergelijkbaar met een structuurvisie. De NOVI is 'zelfbindend' voor het Rijk. Zelfbindend betekent dat het opgestelde document (de omgevingsvisie) alleen verplichtingen schept voor degene die het document heeft gemaakt.

Beleidsstuk/wet	Datum vastgesteld	Relevantie
		De NOVI werkt dus niet rechtstreeks door in de omgevingsvisie van de provincies en gemeenten. De Rijksoverheid zet er wel op in dat provincies en gemeenten bij het vaststellen van hun eigen omgevingsvisies rekening houden met wat er in de NOVI staat. Met de NOVI geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. De NOVI richt zich op vier thema's, ook wel strategische opgaven genoemd. Deze vier strategische opgaven zijn: - duurzaam economisch groeipotentieel voor Nederland; ruimte voor de klimaatverandering en energietransitie; - sterke, leefbare en klimaatbestendige steden en regio's met voldoende ruimte om te wonen, werken en bewegen; - toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied. De NOVI richt zich op die ontwikkelingen waarin meerdere nationale belangen bij elkaar komen, en keuzes in samenhang moeten worden gemaakt tussen die nationale belangen. Eén daarvan is het behouden en versterken van cultureel erfgoed.
Omgevingsverordening provincie Noord-Brabant	2025	In de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant zijn regels samengevoegd op het gebied van natuur, milieu, mobiliteit, erfgoed, ruimte en water. Deze omgevingsverordening is, met het oog op de doelen van de wet en de Brabantse omgevingsvisie 'De Kwaliteit van Brabant', gericht op: - een goede, veilige en gezonde leefomgeving; - het in stand houden of verbeteren van een goede omgevingskwaliteit; - een evenwichtig gebruik van de fysieke leefomgeving; en - het realiseren van maatschappelijke opgaven. In de Omgevingsverordening staat de bescherming van de waarden uit de cultuurhistorische waardenkaart beschreven.
Omgevingsvisie provincie Noord-Brabant	2018	De Brabantse Omgevingsvisie is een samenhangende visie op de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie bevat de belangrijkste ambities voor de fysieke leefomgeving voor de komende jaren. De visie is zelfbindend. Als het nodig is dat ook anderen zich aan het beleid uit de Omgevingsvisie houden, kunnen daarvoor regels worden opgenomen in de Omgevingsverordening, waar overheden, bedrijven en burgers zich houden. Benoemd wordt dat in de huidige situatie, de zichtbaarheid van 'historisch waardevolle' monumenten en landschappen op enkele punten verbeterd kan worden. In een vergezicht naar 2025 is aandacht voor herbestemming van gebouwd erfgoed en het meenemen van gebouwd erfgoed in de energietransitie. Brabant 2020 is contrastrijk, en verbonden in zijn verscheidenheid. Zichtbaar aanwezig gebleven historische waarden, erfgoed en landschappelijke verscheidenheid hecht de Brabander aan zijn verleden.
Omgevingsvisie gemeente Veldhoven	2024	In de omgevingsvisie legt de gemeente Veldhoven haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vast. In dit geval voor het jaar 2040. Hoe de gemeente te midden van snelle ontwikkelingen en de vraag om ruimte voor woningen, bedrijven, recreatie, klimaatopgaven, natuurontwikkeling en energietransitie, tracht om lokale identiteit, cultuurhistorie en erfgoed te versterken en beschermen, staat in de dit document geschreven.
Erfgoedverordening gemeente Veldhoven	2024	De erfgoedverordening bevat regels en richtlijnen met betrekking tot de bescherming van cultureel erfgoed binnen de gemeente Veldhoven.
Erfgoednota Veldhoven	2025	In de erfgoednota van de gemeente Veldhoven staan de visie, doelen en de aanpak voor erfgoedbescherming en -beheer vastgelegd. De erfgoednota bepaalt dat erfgoed integraal moet worden meegenomen in ruimtelijke ontwikkelingen - zoals de HOV4 - met vroege inventarisatie, zichtbaarheid in de omgeving, inzet als inspiratie, participatie en een weloverwogen afweging tussen behoud en transformatie, verankerd in het Omgevingsplan.
Lijst beschermde bomen Veldhoven	2026	De lijst met beschermde bomen wordt op dit moment geïnventariseerd en staat op de Uitvoeringsagenda voor 2026.

3.2 Omgevingsvisie Veldhoven

Voor het formuleren van gebiedsopgaven heeft de gemeente Veldhoven onderscheid gemaakt in deelgebieden, te weten de dorpskernen en -gehuchten, dorpslinten, woonwijken en stadse woonstraten, buitengebied, bedrijventerreinen, sterk stedelijke structuur.

Met uitzondering van bedrijventerreinen geldt dat cultuurhistorisch waardevolle plekken, panden en landschappen dienen te worden beschermd en versterkt. Hier geldt dat de bestaande ruimtelijke (en sociale) structuur en eigenheid gekoesterd en behouden moet worden. Voor specifiek de bebouwingslinten die de dorpskernen verbinden, geldt dat het dorpse karakter de boventoon dient te voeren. De eigen identiteit die elk van deze linten heeft, vraagt om behoud van sfeer en karakteristiek door maatwerk. Voor de dorpskernen wordt erkend dat deze allemaal een eigen sfeer en verhaal kennen, hetgeen vraagt om 'dorps' en kleinschalig bouwen.

Hoewel voor bedrijventerreinen cultuurhistorie geen punt is binnen de gebiedskaders, wordt voor specifiek De Run een hogere ruimtelijke kwaliteit geambieerd, en wordt gedacht aan het toevoegen van een 'landmark' aan de randen langs de snelwegen.

Veldhovenaren ontleen hun identiteit niet zozeer aan het feit dat ze deel zijn van Veldhoven in het algemeen, maar bijvoorbeeld als inwoner van Veldhoven-dorp, Meerveldhoven, Zeelst of Oerle. Als meest unieke en verbindende kenmerk wordt het dorpse karakter in combinatie met stadse voorzieningen gezien, met de omliggende bossen en het buitengebied als mooiste plekken van de gemeente. De gemeente Veldhoven heeft de ambitie om de Veldhovense identiteit te versterken door de zowel stedelijke als dorpse kwaliteiten te behouden.

3.3 Erfgoedverordening Veldhoven

In relatie tot gemeentelijke monumenten geldt dat het verboden is een gemeentelijk monument te beschadigen of te slopen, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen, zonder omgevingsvergunning van burgemeester en wethouders. Dit geldt ook voor bouwwerken binnen een gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht.

Er is binnen de gemeente naast Rijks- en provinciale monumenten onderscheid tussen gemeentelijke monumenten en cultuurhistorisch waardevolle objecten. De laatste heeft betrekking op een onroerende zaak die in samenhang met de omgeving door de uiterlijke verschijningsvorm wezenlijk is voor de herkenbaarheid en de belevingswaarde van de historisch stedenbouwkundige of landschappelijke structuur waarvan zij deel uitmaakt of op zichzelf representatief is voor of verwijst naar een belangrijk aspect in de historische ontwikkeling van Veldhoven. Een gemeentelijk monument is een monument als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet dat op grond van artikel 3 als zodanig is aangewezen en is ingeschreven in het gemeentelijk erfgoedregister.

Er is in de huidige geldende erfgoedverordening nog geen samenhang met de cultuurhistorische waardenkaart. De kaart wordt later dit jaar door de gemeenteraad vastgesteld maar is nog geen geldend beleid.

3.4 Erfgoednota Veldhoven

De erfgoednota betekent in relatie tot de HOV4 dat erfgoed als integraal onderdeel van ruimtelijke ontwikkelingen wordt benaderd. Erfgoed mag dus niet apart behandeld worden, maar moet vroegtijdig worden meegenomen in het Omgevingsplan en in alle fasen van planvorming en uitvoering (zo kan de HOV4 bijdragen aan de identiteit en kwaliteit van de omgeving).

Daarbij is een vroege inventarisatie en waardering van onroerend erfgoed langs het traject essentieel, ook met aandacht voor periodes zoals de wederopbouw en post-65, zodat de planvorming van meet af aan rekening kan houden met cultuurhistorische waarden.

De nota stimuleert bovendien om erfgoed zichtbaar te maken in de omgeving van de HOV4, bijvoorbeeld door duidelijke markerende elementen die het historisch karakter zichtbaar houden in de wegopzet en -omgeving. Erfgoed wordt gezien als inspiratie voor de ruimtelijke kwaliteit, niet alleen als behoudsobject; de HOV4 kan zo bijdragen aan het karakter van de gemeente terwijl behoud waar mogelijk plaatsvindt. Participatie van inwoners, bedrijven en andere stakeholders in een vroeg stadium is daarbij cruciaal en sluit aan bij de Omgevingswet, zodat erfgoed meeweegt in besluitvorming. Een zorgvuldige afweging tussen behoud, transformatie en sloop langs het traject is noodzakelijk, rekening houdend met cultuurhistorische waarden en de toekomstbestendigheid van het gebied. Daarnaast moet erfgoed worden gekoppeld aan andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, educatie, cultuur, recreatie en toerisme en verankerd worden in het Omgevingsplan en gerichte uitvoeringsprogramma's.

Tot slot vraagt de nota om kennisdeling, zodat cultuurhistorische kennis beschikbaar komt binnen de projectontwikkeling en financiering en samenwerking gedurende planvorming en uitvoering van de HOV4 geborgd zijn.

CULTUURHISTORISCHE ANALYSE EN EFFECTBEOORDELING

In deze paragraaf wordt, na een beknopte schets van de historie in ruimtelijke context, een overzicht gegeven van de cultuurhistorische waarden die in de huidige situatie aanwezig zijn op en in de directe omgeving van het HOV4-tracé. Vervolgens worden voor het tracé de aandachtspunten van aantasting in relatie tot cultuurhistorie en erfgoed meegegeven.

4.1 Beknopte historie

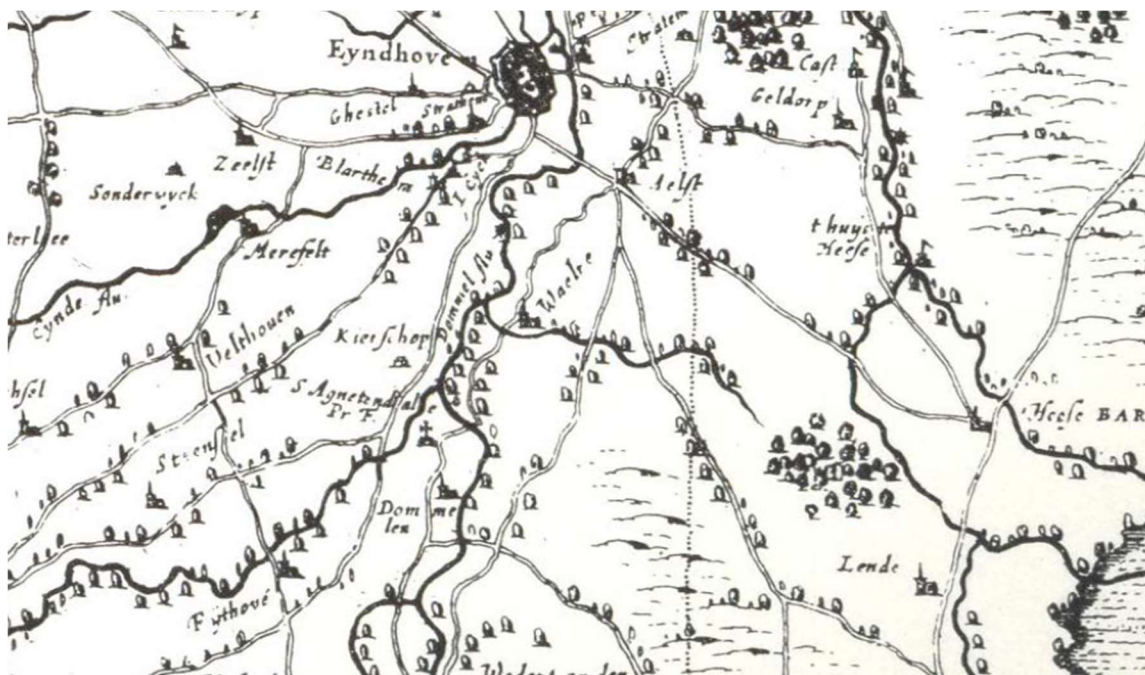
Wat wij nu kennen als de plaats Veldhoven is in werkelijkheid een conglomeratie van vier dorpen: Veldhoven Dorp, Meerveldhoven, Zeelst en Oerle. Bij het snijpunt van de beken de Gender en de Run ontstond een patroon van lintbebouwing en knooppunten waar dorpskernen groeiden. Het landschap vormde de identiteit van de plaats en maakte Veldhoven tot een organisch gegroeide stedelijke eenheid.

Het grondgebied van Veldhoven werd al sinds het Laat-Pleistoceen door rendierjagers bezocht. Grafheuvels uit de Bronstijd wijzen op de eerste vaste bewoning in het gebied. In 1294 wordt Veldhoven als plaats voor het eerst in een oorkonde genoemd. Waar 'veld' wijst op een open agrarische omgeving, refereert het tweede deel naar hove, een vroegere vorm van hoeve. Die opzet als een kleinschalige agrarische nederzetting heeft zich tot ver in de 19e eeuw doorgezet. De landbouwcrisis tussen 1870 en 1895 noodzaakte de boeren om meer samen te werken. Er ontstonden als gevolg van die samenwerking kleine boterfabriekjes, boerenbonden en boerenleenbanken. Het agrarische verleden lag ten grondslag aan lokaal ondernemerschap en de ontwikkeling van nieuwe bedrijfstakken. De nieuwe lakenfabriek in Zeelst besteedde haar spin- en weefwerkzaamheden uit aan linnenwevers in Veldhoven, het water van de Gender werd gebruikt door wasserijen, blekerijen en leerlooierijen. Meer textiel fabrieken volgden in Veldhoven en regio, net als steenbakkerijen en schoenenfabrieken. In de 19e en 20e eeuw veranderde dit patroon door economische realiteiten en technologische ontwikkelingen. De aanleg van kanalen, wegen en later de spoorweg versterkte verbindingen en stimuleerde de verschuiving van landbouw naar industrie en handel. Een overzichtelijke schets uit die periode: in 1855 kwam de eerste verharde weg die Eindhoven via Zeelst, Meerveldhoven en Veldhoven naar Turnhout liep; in 1897 reed de eerste stoomtram over de tramlijn langs de Provinciale Weg tot aan de grens bij Reusel. Rond het midden van de 20e eeuw leidde dit infrastructuurnetwerk tot verdere integratie en groei.

De transitie van landbouw en ambacht naar industrie kreeg in de latere decennia concreet vorm. Rond 1970 werd op het Veldhovense Broek het industrieterrein De Run ontwikkeld, wat een motor werd voor economische groei en werkgelegenheid. De vestiging van ASML in 1984, als gezamenlijke onderneming van Philips en ASM International, versnelde de bevolkingsgroei en riep behoefte op aan meer woningen en voorzieningen; op De Run ontstond een hoog-technologische stedelijke structuur die de toekomst van het plangebied bepaalde.

Samengevat blijft het snijpunt van beekdalen niet alleen een geografische aanduiding, maar de oorsprong van de ontwikkeling en identiteit van Veldhoven. De Run en ASML zijn daarbij niet slechts economische factoren; zij zijn deel van de kern van de hedendaagse identiteit en toekomst. Het plangebied toont hoe water, landschap en technologische bedrijvigheid elkaar ontmoeten en versterken, waardoor Veldhoven zich presenteert als een organisch gegroeide stad met een voortdurende inzet op innovatie en duurzame groei.

Afbeelding 4.1 Kaart van Henricus Hondius uit 1638. De ligging van de dorpen en de loop van de beken zijn redelijk vrij geïnterpreteerd. Wel geeft de kaart een beeld van de indeling van het landschap: de dorpen op de flanken van de beekdalen, en bovenal de leegte en geringe bevolkingsdichtheid. Links zijn Zeelst, Veldhoven en Meerveldhoven te zien

4.2 Effectbeoordeling

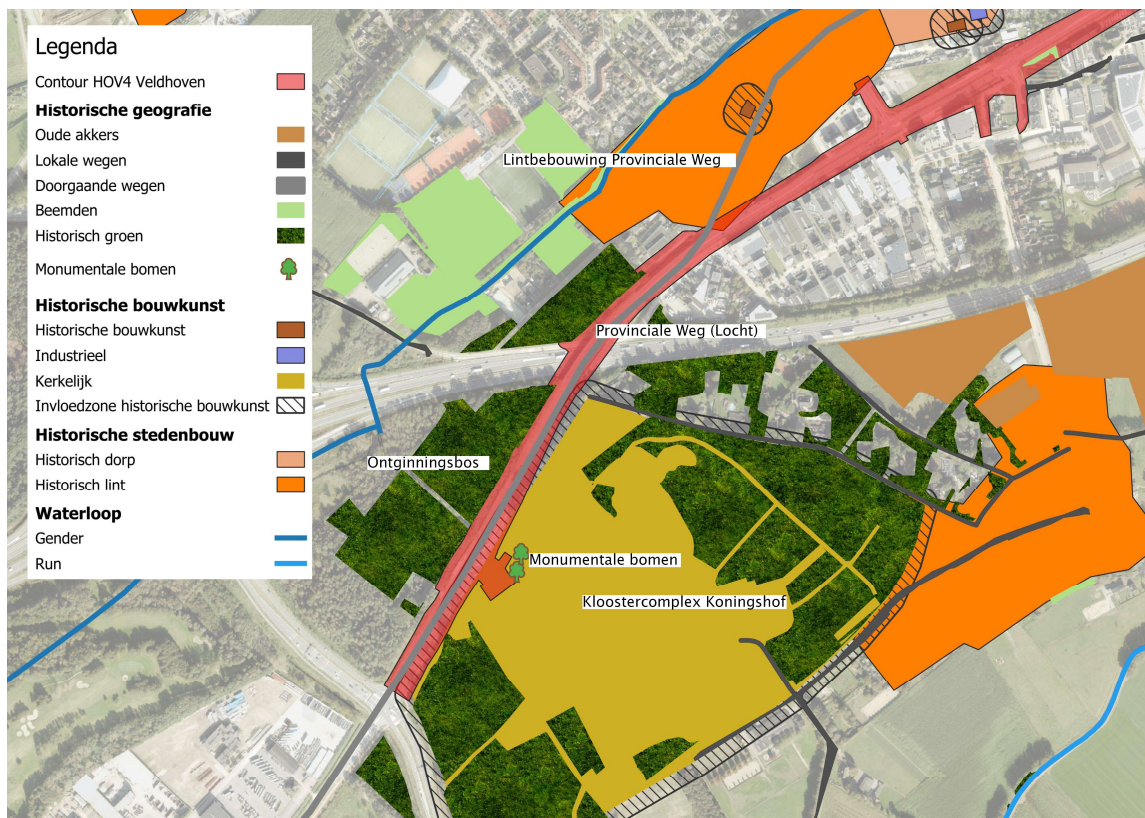
In deze paragraaf worden de cultuurhistorische- en erfgoedwaarden rond de beoogde HOV4 verbinding beschreven. Dit wordt gedaan door het tracé van het westen naar het oosten (bij de gemeentegrens met Eindhoven) te beschrijven, opgeknipt in een aantal deelgebieden, 1 tot en met 3.

4.2.1 Ingrep effectrelatie en effectbeoordeling deelgebied 1

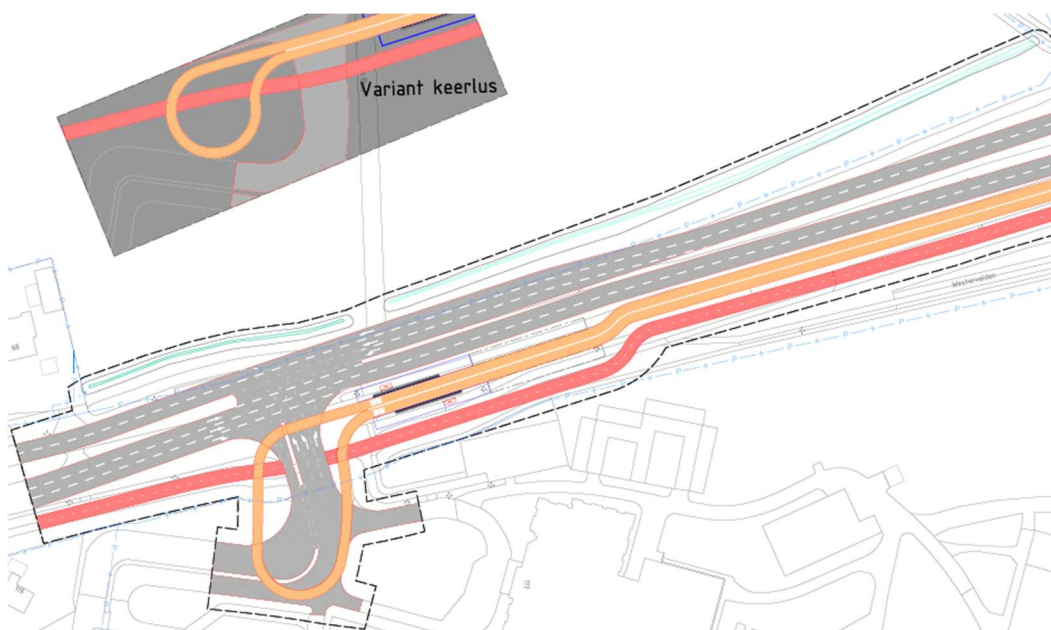
De HOV4 ligt binnen de voormalige dorpen Veldhoven Dorp en Meerveldhoven. Het tracé loopt ten zuidwesten van de A67 langs het Kloostercomplex Koningshof, dat thans dienst doet als hotel annex congrescentrum. In de cultuurhistorische waardenkaart is hier ook rekening gehouden met een invloedzone. Deze geeft aan waar de aanwezigheid van het waardevolle object effect kan hebben op de omgeving – of omgekeerd: waar veranderingen in de directe omgeving mogelijk een negatieve invloed kunnen hebben op het cultuurhistorische object. Binnen het ruimtebeslag valt ter plaatse van het kloosterterrein een monumentale beuk. Door een verlegde sloot wordt beslag gelegd op stukken historisch groen. Dit betreft oude bosbouwpercelen uit de periode 1900-1930, deel van de heideontginningen in die periode.

De HOV4 volgt hierna de in 1855 aangelegde Provinciale Weg (hier nu onder de naam Locht), totdat deze aftakt naar de Kempenbaan. De voormalige Provincialeweg betreft een historisch geografische lijn die redelijk hoog is gewaardeerd, zijnde een structuur die van groot belang is geweest voor de historische ontwikkeling en groei van de stad, en in het verleden parallel liep aan de hier gelegen spoorverbinding. Hieraan bevindt zich tevens een bebouwingslint dat als historisch stedenbouwkundige structuur sterke ruimtelijke samenhang vertoont met de genoemde historische weg. In driedimensionale zin wordt deze structuur niet beïnvloed: de ingreep raakt niet aan de bebouwing zelf en de weg als structurerend element wordt niet aangetast. Zie afbeeldingen 4.2, 4.3 en effectbeoordelingstabel 4.1.

Afbeelding 4.2 Overzichtskaart cultuurhistorische waarden deelgebied 1 (Kloostercomplex Koningshof e.o.)

Afbeelding 4.3 de HOV4 ter plaatse van het ontginningsbos en kloostercomplex Koningshof

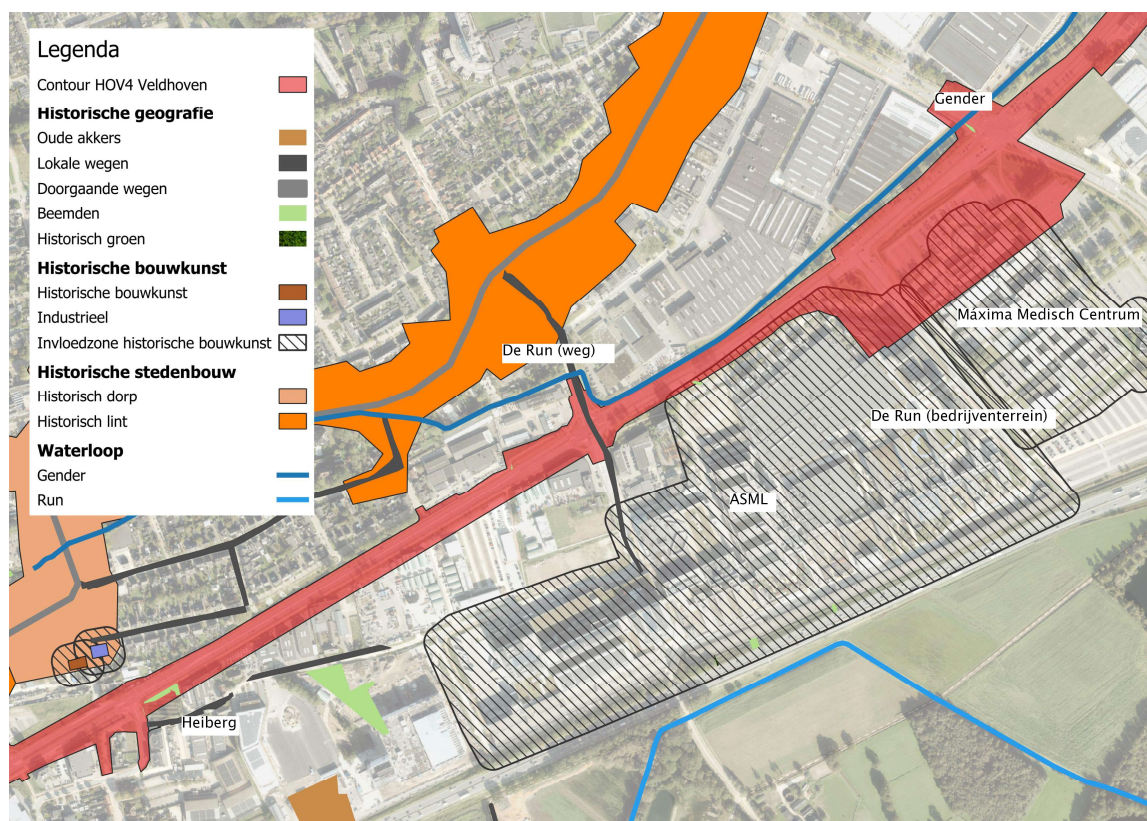
Tabel 4.1 Effectbeoordeling cultuurhistorie en erfgoed deelgebied 1

Naam object	Invloed ingreep (inhoudelijk/fysiek/beleefde kwaliteit)	Beoordeling (positief/neutraal/negatief)
Kloostercomplex Koningshof	Het voorlopig ontwerp maakt inzichtelijk dat er wordt aangesloten op de bestaande rijbaan en niet zodanig wordt uitgebreid dat er sprake is van aantasting van de fysieke, inhoudelijke of beleefde kwaliteit van het complex ten opzichte van de huidige situatie. De nabijgelegen monumentale bomen blijven bespaard.	Neutraal
Oude bosopstand	Een bosopstand uit 1900-1930, deel van de heideontginningen in die periode, wordt doorsneden door een verlegde sloot ter behoeve van de ingreep. Hoewel het bos als zijnde een herkenbare structuur niet verloren gaat, vindt er fysieke aantasting plaats. Bovendien zal de beleving van het bosperceel veranderen door de fragmentatie die het gevolg is van de verlegde sloot, en sluit de sloot niet aan bij het cultuurhistorische karakter van het heideontginningsbos (inhoudelijke waarde).	Negatief
Provinciale Weg (Locht)	De voormalige Provinciale Weg (nu: Locht) is de eerste verharde weg in Veldhoven, die in 1855 werd aangelegd en gepaard met een naastgelegen spoorlijn een betere verbinding van het dorp met de grotere plaatsen in de regio mogelijk maakte. De weg bezit hoge inhoudelijke kwaliteit, en is ook fysiek nog goed herkenbaar. Tot aan de Kempenbaan volgt HOV4 het tracé van deze weg. Er vindt geen wijziging plaats van het bestaande tracé. Gezien deze ook in de huidige vorm niet meer dezelfde breedte of materiaalgebruik heeft als de oorspronkelijke opzet, is er geen sprake van aantasting ten opzichte van de huidige situatie.	Neutraal
Stedenbouwkundige opzet Provinciale weg	Aan Locht is een lintvormige bebouwingsstructuur verbonden die historisch nauw samenhangt met de Provinciale Weg. Tweedimensionaal loopt de weg door de structuur heen maar in feite wordt deze niet aangetast en heeft dus geen invloed op de beleefde, fysieke of inhoudelijke kwaliteit.	Er worden geen elementen aangetast die samenhangen met de stedenbouwkundige structuur. Er is sprake van neutraal effect.

4.2.2 Ingreep effectrelatie en effectbeoordeling deelgebied 2

Boven terrein De Run doorkruist het HOV4 tracé de gelijknamige weg, die voorheen de Runstraat heette, en door de gemeente als historisch geografische lijn een redelijk hoge waarde toegekend heeft gekregen. De weg is in oude vorm al op kaarten uit 1850 te herkennen. Binnen De Run zijn het kantorenpark van ASML en het Máxima Medisch Centrum aangemerkt als redelijk hoog gewaarde zones van invloed op het gebied van bouwhistorie. De gemeente Veldhoven spreekt van een 'monument van de toekomst', waarbij de gebouwen binnen deze zones een hoge cultuurhistorische waarde hebben. Zie afbeeldingen 4.4, en effectbeoordelingstabel 4.2.

Afbeelding 4.4 Overzichtskaart cultuurhistorische waarden deelgebied 2 (de Run e.o.)

Tabel 4.2 Effectbeoordeling cultuurhistorie en erfgoed deelgebied 2

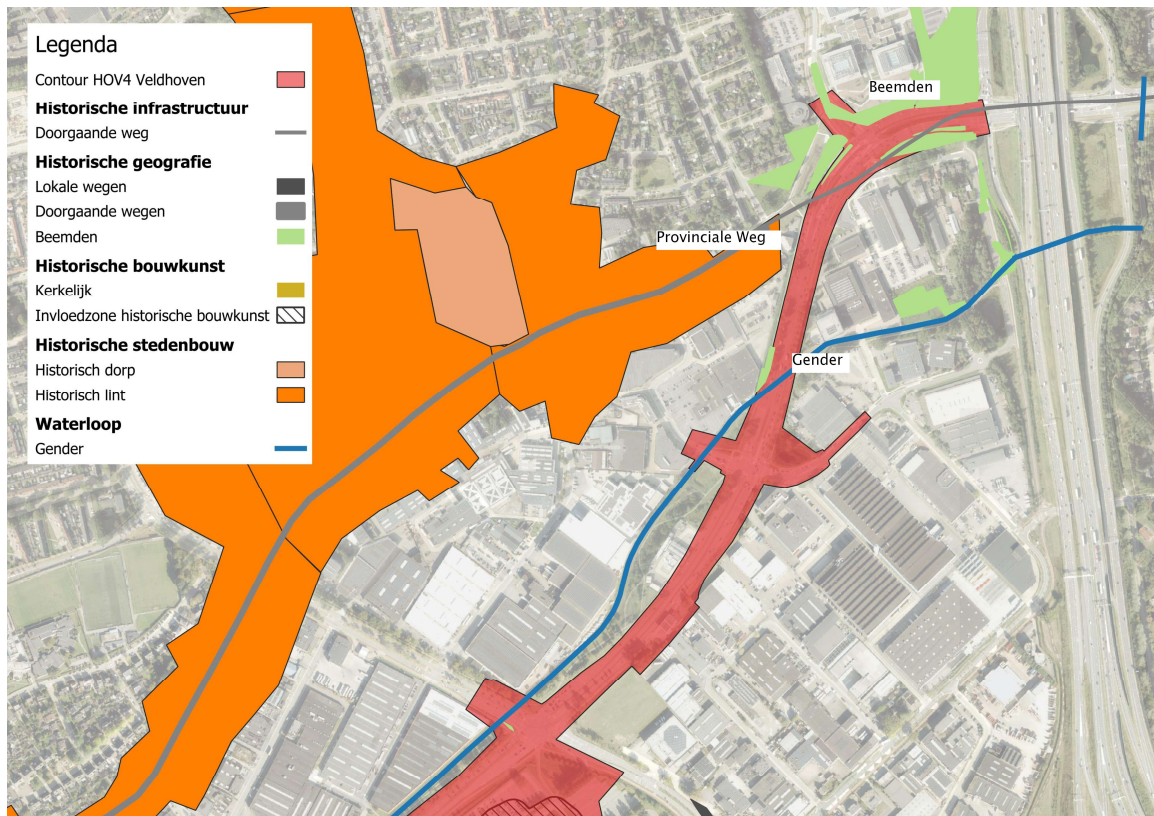
Naam object	Invloed ingreep (inhoudelijk/fysiek/beleefde kwaliteit)	Beoordeling (positief/neutral/negatief)
Heiberg	Het historische wegtracé de Heiberg sluit aan op de HOV4, maar wordt er niet door beïnvloed. De structuur blijft zowel fysiek, inhoudelijk als beleefd overeind.	Neutraal
De Run (straat)	Het tracé doorkruist De Run boven het gelijknamige bedrijvenpark. De ingreep sluit hier volledig aan op de bestaande wegen. De Run boet niet in aan oppervlak en de structuur (fysieke kwaliteit) blijft intact.	Neutraal
ASML en MMC	Ter plaatse van het MMC wordt een busstation voorgenomen. Hoewel de gemeente Veldhoven een zone van invloed op bouwhistorie heeft toegewezen, is er geen formele bescherming of duiding van de bouw/cultuurhistorische waarden van het terrein. Er kan tevens beargumenteerd worden dat de ontwikkelingen ten dienste staan van het behoud van het complex.	Neutraal
Gender	Op twee punten wordt de Gender overgestoken. Dit betreft in beide gevallen geen wegverbreding die de Gender fysiek aantast, of de beleefde kwaliteit ervan belemmert.	Neutraal

4.2.3 Ingreep effectrelatie en effectbeoordeling deelgebied 3

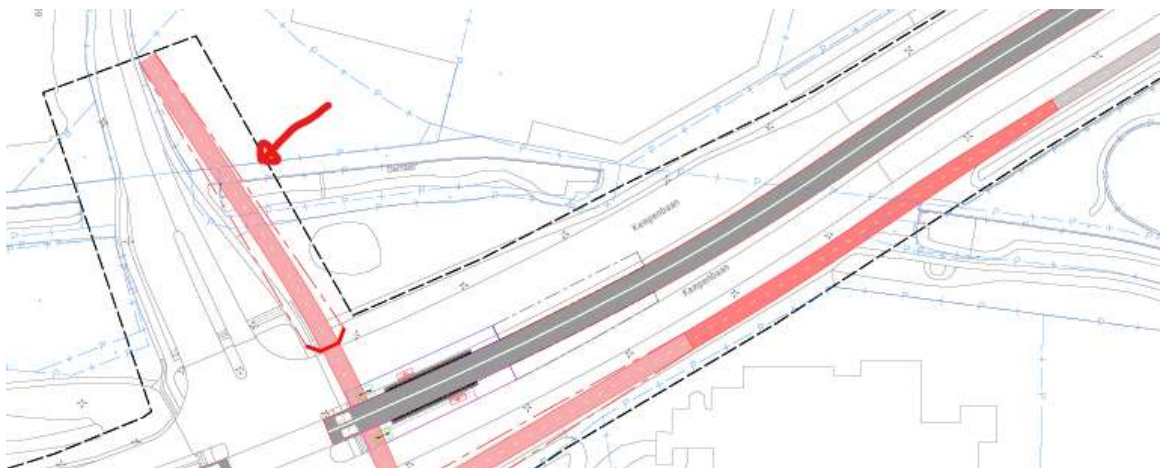
De gender wordt uiteindelijk nog op twee punten overkruisd. In de westelijke overkruising is sprake van een nieuw fietspad. Dit zal vragen om een nieuwe overbrugging.

Aan de uiterlijke oostzijde van het Veldhovense deel van de HOV liggen binnen de grenzen van de opgave enkele restanten van voormalige hooilanden (beemden), samenhangend met de Gender en het daaraan gebonden agrarische landschap. Deze volgt nog ten dele de oorspronkelijke verkavelingsstructuur en is daarmee van hoge waarde, zie afbeelding 4.7. Zie afbeeldingen 4.5-4.7, en effectbeoordelingstabel 4.3.

Afbeelding 4.5 Overzichtskaart cultuurhistorische waarden deelgebied 3 (A2 e.o.)

Afbeelding 4.6 Overkruisingen van de Gender door de HOV4

Afbeelding 4.7 De voormalige verkaveling ten opzichte van de huidige restanten van de hooilanden

Tabel 4.3 Effectbeoordeling cultuurhistorie en erfgoed deelgebied 3

Naam object	Invloed ingreep (inhoudelijk/fysiek/beleefde kwaliteit)	Beoordeling (positief/neutraal/negatief)
Gender	Op twee punten wordt de Gender overgestoken. In de westelijke overkruising vindt de aanleg van een nieuw fietspad plaats die zal vragen om een nieuwe brug. In hoeverre de Gender hiermee fysiek wordt aangetast is nog onduidelijk. Er wordt wel geconstateerd dat de ingreep een negatief effect zal hebben op de beleefde kwaliteit van de beek.	Negatief
Voormalige hooilanden (beemden)	De nieuwe busbaan wordt in de middenberm van de Kempenbaan aangelegd waardoor er geen aanvullend ruimtebeslag aan weerszijden van de weg plaatsvindt. De beemden blijven onaangeroerd.	Neutraal

5

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Het tracé van de HOV4 ter plaatse van gemeente Veldhoven overlapt verschillende cultuurhistorisch waardevolle structuren. In sommige gevallen is er daarom sprake van aantasting op aanwezige cultuurhistorisch waardevolle structuren danwel andersoortig erfgoed zoals monumentale bomen.

Structuren en objecten die worden doorsneden of overlapt, en waar een negatief effect wordt voorzien, zijn:

- de historische bosaanplant tegenover rondom het kloostercomplex Koningshof;
- de hooilandrestanten van historisch geografische waarde;
- de Gender ter plaatse van De Run.

Waar een nieuw aan te leggen fietspad over de Gender gaat, verdient het de aanbeveling om in de vormgeving van deze overbrugging te onderzoeken hoe deze een zo klein mogelijke invloed heeft op de beleving van de Gender, door bijvoorbeeld een transparante vormgeving.

Waar gewerkt wordt in invloedzones (kloostercomplex Koningshof, ASML en MMC) moet een beoordeling plaatsvinden door een erfgoeddeskundige om in te schatten of er aantasting plaatsvindt van waarden die samenhangen met de bijbehorende objecten en complexen.

De landmark die de gemeente Veldhoven binnen zicht van de snelweg beoogt om te realiseren, biedt een kans de uitzonderlijke geschiedenis van Veldhoven en de (Brainport-)regio zichtbaar te maken. Aanbevolen wordt om hiervoor samen te werken met een (of meer) kunstenaar(s) met ervaring in placemaking en cultuurhistorie.

